

Ключові слова: держава, криза кримінології, суспільство, право, злочинність, причини злочинності.

Ключевые слова: государство, общество, право, кризис криминологии, преступность, причины преступности.

Key words: state, crisis of criminology, society, right, crime, causes of crime.

УСТИНОВА-БОЙЧЕНКО ГАННА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету, кандидат юридичних наук, доцент*

КРИМІНОЛОГІЧНА ОЦІНКА ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У СТВОРЕННІ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Конституційна заборона створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом на території нашої держави захищає український народ та державний суверенітет [1].

Особи, які здійснюють керівництво такими формуваннями, а також займаються їх фінансуванням, постачанням їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки підлягають кримінальній відповідальності за ч. 3 ст. 260 Кримінального Кодексу. Особи, які беруть участь у складі збройних та воєнізованих формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян несуть відповідальність відповідно до ч. 4 ст. 260 Кримінального Кодексу [2].

Нині в українському суспільстві склалися сприятливі умови щодо виникнення воєнізованих та збройних формувань, що складає відносно самостійний вид злочинності.

Добровольчі воєнізовані або збройні об'єднання функціонували на різних етапах становлення та розвитку держави, їх створювали з різною метою: для захисту незалежності, територіальної цілісності українських земель. Значна частина формувань, діяльність яких в умовах воєнного часу, військових і збройних конфліктів було законодавчо врегульовано на достатньому рівні. Дії щодо створення цих об'єднань та участі в них інколи перебували поза межами закону, у зв'язку з чим вони формально набували ознак не передбачених законами воєнізованих або збройних формувань. Успішне попередження створення таких формувань можливе лише у тому випадку, коли достатньо уваги буде приділено вивченню суб'єктів, які беруть участь в створенні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань [3, с. 41].

Проблема особи злочинця у кримінології є однією з ключових. Її значущість визначається тим, що злочин, будучи актом свідомої людської поведінки, значною мірою обумовлюється сутністю і особливостями особи, яка обирає таку форму поведінки. [4, с. 267].

Вивчення особистості організаторів (керівників) та учасників не передбачених законами воєнізованих або збройних формувань, мотивів та цілей їх учасників допомагає не тільки точно кваліфікувати злочинні діяння, але й прогнозувати наступні варіанти девіантної поведінки.

Об'єктивна сторона цього злочину виражається в таких формах: 1) у створенні не передбачених законами України воєнізованих формувань; 2) участі у їх діяльності; 3) у створенні не передбачених законом збройних формувань; 4) участі у їх діяльності; 5) керівництво зазначеними формуваннями, їх фінансування, постачання їм зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи військової техніки; участь у складі зазначених формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи громадян [2].

З об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення обов'язковою є незаконність створення воєнізованого або збройного формування. Відповідно до Конституції України, «на території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом» (ч. 6 ст. 17 Конституції України), «політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань» (ч. 2 ст. 37 Конституції України). Незаконними є воєнізовані формування, створення яких заборонено Конституцією України, а також воєнізовані та збройні формування, не передбачені законами України [1].

З суб'єктивної сторони така протиправна дія характеризується тільки прямим умислом, тобто учасники цих формувань усвідомлюють його незаконність і свою належність до нього. Суб'єктами такого кримінального правопорушення є осудні особи, які досягли 16-річного віку [5, с. 325].

Варто зазначити, що особа злочинця завжди була однією з центральних проблем усіх наук кримінально-правового циклу і здебільшого кримінології. Наскільки людина має відповідати за свою поведінку та свої вчинки, настільки ми можемо прогнозувати її схильність до вчинення кримінального правопорушення. Іноді внутрішня потреба в самостійності, незалежності породжує в людині правовий нігілізм, спонукає до збагачення за рахунок інших людей, стає нормою життя. Результатом такого відношення до життя може бути вчинення людиною правопорушення. Осягнення людиною, що така поведінка не має бути нормою життя, може матеріалізуватися через її вчинки та вироблення імунітету до законослухняності [6, с. 76.]

У кримінологічних дослідженнях з вивчення особистості злочинця виділяють класифікації з різних підстав, серед яких слід виділити дві великі групи: соціально-психологічні та правові. Так, до перших з них відносяться: стать, вік, рівень освіти, рівень матеріальної забезпеченості, соціальний стан, наявність сім'ї, соціальне походження, зайнятість у суспільно корисній праці, наявність спеціальності, місце проживання, рівень розвитку особистості, стан психіки, характер міжособистісних зв'язків, індивідуальні навички, уміння і здібності. До правових: характер, ступінь ваги скоєних злочинів, вчинення кримінальних правопорушень вперше або повторно, у групі або

поодиноці, тривалість злочинної діяльності, об'єкт злочинного зазіхання, форма провини, тощо [7, с. 74].

Досліджуючи особистісні характеристики учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань можливо зробити висновок, що використовуючи соціальні механізми, спрямовані на підвищення рівня правової та моральної культури суспільства, надання психологічної допомоги та підтримки можливо знизити рівень участі осіб у не передбачених законом воєнізованих або збройних формуваннях.

Список використаної літератури:

1. Конституції України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
3. Вознюк А. А. Актуальні проблеми кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань. Юридичний часопис Національної академії Внутрішніх справ. № 2, 2015. С. 40-49.
4. Бабенко А.М., Бусол О.Ю., Костенко О.М.. Кримінологія : підручник. Харків : Право, 2018. 416 с.
5. Сухонос В. В., Білоконь Р. М., Сухонос В. В. (мол.). Кримінальне право України. Особлива частина: підручник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.
6. Богатирьов І. Г. Кримінологія : підручник. Київ: ВД Дакор, 2018. 352 с.
7. Дмитренко А. В. Уголовно-правовой и криминологический аспекты организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем: дис. ... канд. юрид. Наук. Ростов-на-Дону, 2003. 168 с.

Ключові слова: воєнізовані формування; збройні формування; створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань; кримінальні правопорушення проти громадської безпеки; кримінологічні риси осіб, які приймають участь у створенні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Ключевые слова: военизированные формирования; вооруженные формирования; создание не предусмотренных законом военизированных или вооруженных формирований; уголовные правонарушения против общественной безопасности; криминологические черты лиц, участвующих в создании не предусмотренных законом военизированных или вооруженных формирований.

Key words: paramilitary formations; armed formations; creation of paramilitary or armed formations not provided by law; criminal offenses against public safety; criminological features of persons who take part in the creation of paramilitary or armed formations not provided by law.